

Geologiska Föreningen i Stockholm Förhandlingar

Publication details, including instructions for
authors and subscription information:

<http://www.tandfonline.com/loi/sgff19>

Johannes Frederik Johnstrup

Johannes Frederik Johnstrup

Published online: 06 Jan 2010.

To cite this article: Johannes Frederik Johnstrup (1895) Johannes Frederik Johnstrup, *Geologiska Föreningen i Stockholm Förhandlingar*, 17:1, 85-89, DOI: [10.1080/11035899509455465](https://doi.org/10.1080/11035899509455465)

To link to this article: <http://dx.doi.org/10.1080/11035899509455465>

PLEASE SCROLL DOWN FOR ARTICLE

Taylor & Francis makes every effort to ensure the accuracy of all the information (the "Content") contained in the publications on our platform. However, Taylor & Francis, our agents, and our licensors make no representations or warranties whatsoever as to the accuracy, completeness, or suitability for any purpose of the Content. Any opinions and views expressed in this publication are the opinions and views of the authors, and are not the views of or endorsed by Taylor & Francis. The accuracy of the Content should not be relied upon and should be independently verified with primary sources of information. Taylor and Francis shall not be liable for any losses, actions, claims, proceedings, demands, costs, expenses, damages, and other liabilities whatsoever or howsoever caused arising directly or indirectly in connection with, in relation to or arising out of the use of the Content.

This article may be used for research, teaching, and private study purposes. Any substantial or systematic reproduction, redistribution, reselling, loan, sub-licensing, systematic supply, or distribution in any form to anyone is

expressly forbidden. Terms & Conditions of access and use can be found at <http://www.tandfonline.com/page/terms-and-conditions>

Johannes Frederik Johnstrup. Efter omtrent halvandet års hårde sygeleje døde Geologiska Föreningens *korresponderende medlem*,¹ professor JOHANNES FREDERIK JOHNSTRUP i Kjöbenhavn den 31 december 1894, og med ham lukkede den mand sine öjne, der i den sidste menneskealder mere end nogen anden har båret geologiens udvikling frem i Danmark og præget denne ved sine ejendommelige personlige egenskaber, og af hvem de fleste af de nulevende danske geologer have været elever.

JOHANNES FREDRIK JOHNSTRUP var af norsk familie. Hans fader ULRIK FREDERIK JOHNSTRUP havde faret tilsøs i en længere årrække på Ostindien og China og bosatte sig derefter med sin hustru ELISABETH JOHANSINE, födt PETRI, som brønderiejer på Christianshavn i året 1817. Her födtes sönnen JOHANNES FREDERIK den 12 marts 1818. Han bestemtes for den studerende vej og tog 1837 examen artium og året efter examen philosophicum. 1839 tog han adgangsexamen til den polytekniske Læreanstalt og studerede ved denne i de følgende år »anvendt naturvidenskab», til han i 1844 blev polyteknisk kandidat med første karakter.

Medens han studerede ved den polytekniske Læreanstalt, blev han assistent i dens kemiske laboratorium hos professorerne ZEISE og FORCHHAMMER, og efter at være bleven kandidat, blev han tillige assistent ved Universitetets mineralogiske Museum. I disse stillinger virkede han til året 1846, det sidste år tillige som lærer ved Sökadet-Akademiet; han blev da forflyttet til

¹ JOHNSTRUP valgtes d. 6 februar 1874 til »ikkebetalende medlem» af Geologiska Föreningen i Stockholm. Da lovene i 1889 bleve ændrede og der oprettedes en klasse medlemmer, benævnte »korresponderende medlemmer», overflyttedes JOHNSTRUP til disse.

Sorö Akademi, hvor han blev ansat som midlertidig docent i fysik, kemi og mineralogi.

Ved kong CHRISTIAN d. VIII:s død i året 1848 blev imidlertid Sorö Akademi ophævet, og da samtidig inspektörposterne i mineralogi og geologi ved det kgl. naturhistoriske Museum i Kjöbenhavn bleve inddragne, var der så liden udsigt for JOHNSTRUP til at opnå en fast livsstilling i sit fag, at han måtte vælge skolevejen. Han fik da ansættelse som adjunkt og året efter som overlærer ved Kolding lærde skole.

Fra Kolding blev han forflyttet til Sorö i 1851. Her virkede han som overlærer i sexten år og blev snart bekendt som en dygtig og afholdt lærer. I begyndelsen gav han sig mest af med kemi og forfattede en lærebog i kemiens begyndelsegrunde: »De kemiske Grundstoffer og deres vigtigste Forbindelser i den uorganiske Natur», der udkom i tre oplag og vandt stor udbredelse. Senere arbejdede han i geologisk retning og helligede sin fritid til geologiske undersøgelser i forskellige dele af Danmark og dets nabolande. Navnlig faxekalken underkastede han indgående studier, om hvilke han gav en meddelelse på de skandinaviske naturforskeres møde 1860. Tre år efter modtog han Videnskabernes Selskabs sølvmedaille for sin afhandling om »Faxekalkens Dannelse», der 1864 udkom i Selskabets skrifter. En anden afhandling: »Om Fugtighedens Bevægelse i Jordbunden», der var bleven prisbelønnet af Videnskabernes Selskab med den Clasenske præmie, udkom i dets skrifter 1866. Medlem af Videnskabernes Selskab blev han i 1864.

JOHNSTRUP havde således erhvervet sig et anset navn som geolog i Danmark, da professoratet i mineralogi og geologi ved Kjöbenhavns Universitet blev ledigt ved FORCHHAMMERs død i december 1865. Den ledige plads blev ham derfor tilbudt, og i februar 1866 blev han udnævnt til professor i mineralogi og geologi ved Kjöbenhavns Universitet.

I den menneskealder, i hvilken han virkede som lærer for Universitets og den polytekniske Lærestalts studerende, hæv-

dede han sit gamle ry som en fortrinlig og meget afholdt lærer; for hans elever sta hans forelæsningstimer som nogle af de mest fængslende og lærerige, som de tilbragte på Universitetets bænke; de geologiske ekskursioner til Bornholm, Stevns og Faxe, der sluttede sig til forelæsningsne, vare glanspunkterne i hele studietiden, og deres ry forplantede sig fra generation til generation. Enhver, der så den gamle professor ivrig og utrættelig som den yngste gå i spidsen ved bestigningen af Bornholms klipper eller ufortrødent demonstrerende faxekalkens forsteninger, omgiven af den lyttende tilhørerskare, forstod den magt, han havde over de unges sind, og hvorledes han hos sine elever kunde vække en aldrig svigtende kærlighed til Danmarks geologi.

Som sine hovedopgaver ved Universitetet har han i en i fjor skreven selvbiografi fremhævet to, nemlig dels at føre FORCHHAMMERS iagttagelser over Danmarks geologi videre frem, og dels at tilvejebringe en ny mineralogisk museumsbygning, hvortil der allerede i FORCHHAMMERS tid var stor tvang.

Af JOHNSTRUPS geologiske undersøgelser i Danmarks omfatte de fleste istidsdannelserne. Herunder må henregnes »Hævningsfenomenerne i Möens Klint» (1874), hvori han fremstiller og begrundet sin teori om, at forstyrrelserne i kridtets lejringsforhold på Möen skyldes isens tryk; »Nogle iagttagelser over Glacialphenomenerne og Cyprina-Leret i Danmark» (1882), i hvilket arbejde det påvises, at der på Bornholm kan adskilles to systemer af skurstriber, der ere forskellige i alder, og hvori tillige Cyprinalerets lejringsforhold beskrives og denne aflejnings interglaciale alder lægges for dagen; samt »Om de geologiske Forhold i den nordlige Del af Vendsyssel» (1882), i hvilken Vendsyssels interessante *Yoldia*-førende aflejringer beskrives.

Af andre arbejder, der stode i forbindelse med hjemlandets geologi, må foruden hans ovennævnte afhandling om faxekalkens dannelse særlig nævnes hans påvisning af faxekalk i nærheden af Malmö (»Faxekalken ved Annetorp» 1866) og »Grönsandet i Sjælland» 1876. Et betydeligt arbejde har JOHNSTRUP endvidere nedlagt i sine undersøgelser over de kambriske og siluriske

aflejringer på Bornholm, om hvis resultater han gav en første beretning på Naturforsker-mødet i København 1873, og som han senere har suppleret betydeligt.

Sammenfattende skildringer af de geologiske forhold i Danmark og på Bornholm har han bl. a. givet 1875 i »De geognostiske Forhold i Jylland», 1882 i »Oversigt over de geognostiske Forhold i Danmark» og 1889 i »Abriss der Geologie von Bornholm».

Også til bilandene strakte hans undersøgelser sig. Island besøgte han to gange, i 1871 og 1876, Færøerne i 1872 og Grønland i 1874. Resultaterne af sine studier i disse egne nedlagde han i en række arbejder, der udkom i årene 1873—86. Disse som alle hans afhandlinger vidne om samvittighedsfuldt og omhyggeligt arbejde og forsigtighed med hensyn til de theoretiske slutninger, så at de utvivlsomt ville have blivende værd.

Sin største berømmelse vandt han måske ved ledelsen af Grønlands geologiske og geografiske undersøgelse, der i 1876 blev ham betroet af Indenrigsministeriet. I begyndelsen stod han alene i spidsen for den, senere formåede han den bekendte dr. RINK, der den gang var direktør for den grønlandske Handel, og marineminister RAVN til med sig at danne en kommission, der skulde have den øverste ledelse af Grønlands undersøgelse. Disse to mænds navne og indflydelse fremmede undersøgelsen i høj grad; JOHNSTRUP beholdt imidlertid det egentlige arbejde og den egentlige ledelse så vel som redaktionen af »Meddelelser om Grønland», i hvilket undersøgelsesernes videnskabelige resultater ere nedlagte.

Samtidig med, at JOHNSTRUP i 1876 foreslog oprettelsen af Grønlands geologiske og geografiske undersøgelse, fremkom han med en plan til en detailleret geologisk undersøgelse af Danmark, men først tolv år senere, da dr. phil. PINGEL på ny tog initiativet, lykkedes det at føre sagen igennem og »Danmarks geologiske Undersøgelse» blev oprettet af Kultusministeriet under JOHNSTRUPS ledelse. I de detailundersøgelser, der udførtes af denne i Danmarks forskellige egne, greb han dog kun lidet ind,

idet han gav sine underordnede meget frie hænder på de arbejdsfelter, som han betroede dem, hvad der i høj grad bidrog til at lette arbejdet for dem og forøge deres interesse for dette.

I 1888 havde han endelig den glæde at se sin anden hovedopgave nærme sig sin løsning, idet der blev bevilget et betydeligt beløb til opførelsen af et nyt mineralogisk museum. Han oplevede at se bygningen færdig og fik påbegyndt indflytningen og ordningen af samlingerne, men blev nu greben af en smertefuld underlivssygdom, der efter et langt sygeleje skulde føre til hans død den 31 december 1894.

VICTOR MADSEN.

Fortegnelse over

J. F. JOHNSTRUP'S udgivne geologiske og kemiske Arbejder.

(Efter Meddelelser fra Dansk Geologisk Forening. Nr. 3, S. 6, Kjöbenhavn 1895.)

Dagblads-artikler ere ikke medtagne i nedanstående fortegnelse. Til fortegnelsen er føjet nogle af JOHNSTRUP skrevne biografier.

1846.¹ *Om Korallrevene i det stille og indiske Ocean.*

Dansk Ugeskrift, 2den Række, Bd 8, Nr 206, S. 401—414.

Populær fremstilling af datidens, navnlig DARWINS anskuelser om korallrevenes dannelse.

1847. *Undersøgelser af Kjöbenhavns Bröndvand.*

Archiv for Pharmacie og teknisk Chemie, Bd 1 (TRIERS: Archiv for Pharmacie, Bd 4), S. 556—579.

1848. *Om Jordlagenes Forhold til det deri ansamlede Vand, med specielt Hensyn til Kjöbenhavns Jordbund.*

Foredrag i den naturhistoriske Forening den 12 December 1847. SCHOUW: Dansk Tidsskrift, Bd 1, Nr 6, S. 497—510.

¹ Hvor ikke andet er bemærket, er afhandlingen i S:ro og udgiven i Kjöbenhavn.